

PRIVATE LAW

About Civil Legal Documents

which Minors can conclude themselves

Mara IOAN¹

Abstract: By Law no. 140/2022, a series of changes were also made to the legal norms regarding the capacity to exercise, included in the Civil Code, not only with regard to the persons who benefit from the new protection measures - special guardianship and judicial counselling -, but also to those applicable minors. Our analysis has sought to highlight the changes and to clarify some of the issues raised by the opinions already formulated in the doctrine regarding them. Thus, we have shown that, theoretically, a person under the age of 14 can, exceptionally, have full capacity to exercise. We have also concluded that injury cannot be invoked in the case of acts of preservation and those of disposition of small value and that not all situations in which a person is heard presuppose the conclusion, by him, of a legal document. In addition, we have identified a new case of virtual relative nullity, when the substantive condition required by art. 276 Civil Code at the conclusion of marriage is not fulfilled. Finally, I have referred to the assimilation of the acceptance of inheritance and liberalities without burdens in the category of administrative documents and we have criticized the opinion according to which art. 42 Civil Code applies to all minors.

Keywords: concluding a legal document; minor without legal capacity; minor with limited legal capacity

1. Persoanele cu vârsta sub 18 ani și capacitatea de exercițiu

Plecând de la clasificările tradiționale, persoanele cu vârsta sub 18 ani se împart în:

- a) minori cu vârsta sub 14 ani și care sunt lipsiți de capacitate deplină de exercițiu (aparent fără excepție);

¹ Associate Professor, PhD, Faculty of Law and Economics of Brasov, "Spiru Haret" University, Romania, Address: Str. Turnului 7, 500152 Brasov, Romania, Corresponding author: marayoan@yahoo.com.

Copyright: © 2025 by the authors.
Open access publication under the terms and conditions of the
Creative Commons Attribution (CC BY) license
(<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>)

b) minori cu vârsta între 14 și 18 ani care, de regulă, au capacitate restrânsă de exercițiu și, numai prin excepție, capacitate deplină de exercițiu¹.

În privința minorilor cu vârsta sub 14 ani am afirmat că acestea, aparent fără a exista vreo excepție, nu au capacitate de exercițiu. Afirmatia se datorează faptului că, teoretic, este posibil ca un asemenea minor să se căsătorească [art. 294 alin. (1) Cod civil sancționează cu nulitatea absolută căsătoria minorul care nu a împlinit 16 ani] iar nulitatea căsătoriei să fie acoperită, oricând înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, ca urmare a îndeplinirii uneia dintre condițiile prevăzute de alin. (2) al art. 294 Cod civil, respectiv „soția a născut sau a rămas însărcinată”.

Mai mult, tot teoretic, este posibil ca minorul să fi fost de bună credință la încheierea căsătoriei și să păstreze capacitatea deplină de exercițiu dobândită în condițiile art. 39 Cod civil (spre exemplu, vârsta cunoscută de către acesta, în baza actelor de stare civilă, este superioară celei reale).

Aceeași este, firesc, soluția pentru orice minor cu vârsta sub 16 ani.

De altfel, alin. (2) al art. 39 Cod civil trebuie interpretat în sensul aplicării sale indiferent de forma nulității care afectează validitatea căsătoriei – absolută sau relativă –, efectele fiind aceleași (Chelaru, 2021, p. 55).

Pentru minorul cu vârsta între 16 și 18 ani, dobândirea capacității deplină de exercițiu este posibilă, potrivit art. 39 alin. (1) și art. 40 Cod civil, prin încheierea căsătoriei, în condițiile stabilite de art. 272 alin. (2) – (5) Cod civil, ori prin recunoașterea de către instanța de tutelă a capacității de exercițiu anticipată (Costache, 2024).

Atunci când capacitatea de exercițiu a fost dobândită ca urmare a încheierii căsătoriei, dintre toate cazurile de disoluție a acesteia, singura care are ca efect pierderea acestei capacități este nulitatea (absolută sau relativă) și numai atunci când cel vizat a fost de rea-credință și, firesc, nu a împlinit vârsta de 18 ani până la momentul la care hotărârea de constatare a nulității sau anulabilității căsătoriei rămâne definitivă. Astfel, dacă, înainte de împlinirea vârstei de 18 ani, are loc

¹ *Ab initio*, am dorit să excludem din sfera acestui studiu actele pe care le poate încheia majorul care beneficiază de tutelă specială sau de consiliere judiciară, având în vedere, pe de o parte, faptul că regimul juridic este similar cu acela al minorului cu vârsta sub 14 ani, respectiv al minorului care are capacitate de exercițiu restrânsă, și, pe de altă parte, prevederile alin.(4) al art. 168 Cod civil (introdus prin Legea nr. 140/2022 privind unele măsuri de ocrotire pentru persoanele cu dizabilități intelectuale și psihosociale și modificarea și completarea unor acte normative, publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 500 din 20 mai 2022), care permit instanței de tutelă să individualizeze conținutul măsurii de ocrotire, limitele de care este ținută instanța fiind aproape inexistente („numai o categorie de acte”, „numai la persoana celui ocrotit sau numai la bunurile sale”). Cu toate acestea, unele aprecieri sunt necesare.

constatarea nulității sau anulabilității căsătoriei celui bună-credință, desfacerea ori încetarea căsătoriei, el va păstra capacitatea deplină de exercițiu.

Desigur, nu excludem varianta în care persoana cu vârsta sub 18 ani care a dobândit capacitate deplină de exercițiu, în condițiile art. 39 alin. (1) și art. 40 Cod civil, să beneficieze de una dintre măsurile specifice de ocrotire a majorului – tutela specială sau consiliere judiciară. Aceasta cu atât mai mult cu cât, potrivit art. 164 alin. (6) Cod civil, de măsura tutelei speciale pot beneficia și minorii cu capacitate de exercițiu restrânsă, iar consilierea judiciară poate fi dispusă de instanța de tutelă, pentru aceștia, cu un an înainte de data împlinirii vârstei de 18 ani, efectele producându-se de la această dată.

Reiterăm faptul că există situații în care nulitatea poate fi acoperită, singurele nesusceptibile de acest remediu fiind situațiile în care cauza de nulitate constă în încălcarea prevederilor art. 273 Cod civil (bigamia), art. 274 Cod civil (rudenia) și art. 287 alin. (1) Cod civil (solemnitatea căsătoriei).

Trebuie să subliniem faptul că, prin Legea nr. 140/2022, art. 293 alin. (1) Cod civil a fost modificat, nerespectarea prevederilor art. 276 Cod civil nemaiconstituind cauză de nulitate expresă a căsătoriei. Noua formă a art. 276 Cod civil prevede că „persoana care beneficiază de consiliere judiciară sau tutelă specială îl înștiințează în prealabil, în scris, despre formularea declarației de căsătorie pe tutorele sub a căruia ocrotire se află, acesta din urmă putând formula opoziție la căsătorie în condițiile legii”.

Or, firească, intervine întrebarea dacă, în absența unei prevederi exprese, nerespectarea art. 276 Cod civil constituie cauză de nulitate. Aceasta cu atât mai mult cu cât art. 276 Cod civil este situat în Secțiunea 1, „Condițiile de fond pentru încheierea căsătoriei”, a Capitolului II, „Încheierea căsătoriei”, din Titlul III, „Căsătoria”, al Cărții a II-a, „Despre familie”, ceea ce înseamnă că normele privitoare la actul juridic al căsătoriei sunt norme speciale.

Apreciem că ne aflăm în prezența unei norme a cărei nerespectare constituie o cauză de nulitate relativă virtuală și că legiuitorul ar trebui să se aplece asupra acestui aspect și să introducă o reglementare expresă.

Însă, soluția aleasă de legiuitor la acest moment poate duce, în opinia noastră, la interpretări diferite. Aceasta deoarece art. 276 Cod Civil, recent modificat și situat în cadrul normelor speciale dedicate încheierii căsătoriei, nu face distincție în funcție de conținutul măsurii de ocrotire, așa cum poate fi acesta determinat de instanța de tutelă, și nici nu există vreo normă de trimitere. Astfel că, la prima vedere, se pare că în toate situațiile (indiferent dacă actul căsătoriei este sau nu autorizat de instanța de tutelă care a dispus măsura de ocrotire) este necesară și suficientă înștiințarea tutorelui despre formularea declarației la căsătorie. Or, nu putem accepta că spiritul

legii este acela ca o persoană care suferă de o deteriorare a facultăților sale mintale totală și permanentă și care are nevoie să fie reprezentată în mod continuu în exercitarea drepturilor și libertăților ei, ar putea încheia o căsătorie valabilă sau sancționată doar cu nulitatea relativă, în condițiile în care ocrotirea celor aflați în asemenea situații ar trebui să constituie un principiu privitor la un interes general, și, mai mult, cele două măsuri sunt asimilate, sub aspectul regulilor generale de capacitate, situației minorilor sub 14 ani și, respectiv cu vârsta între 14 și 18 ani.

2. Actele juridice pe care minorul le poate încheia singur, indiferent de vârsta sa

În mod firesc, sfera actelor juridice civile pe care minorul fără capacitate de exercițiu le poate încheia singur este mai redusă decât în cazul celui care are capacitate de exercițiu restrânsă.

De asemenea, este natural ca acela care are capacitate de exercițiu restrânsă se poată încheia singur toate actele permise celui fără capacitate de exercițiu (Ilie, 2016, 194; Ungureanu & Toader, 2023, 113).

Conform alin. (3) al art. 43 Cod civil acestea sunt:

a) *actele de conservare*. Acestea sunt acte prin care minorul nu poate fi prejudiciat și care au ca scop păstrarea unui drept, consolidarea sau preîntâmpinarea pierderii acestuia (Ungureanu & Toader, 2022, p. 102; Chelaru, 2021, p. 58; Boroi & Anghelescu, 2021, p. 131). Ele sunt prin definiție profitabile minorului, nevătămătoare pentru aceasta (Ilie, 2016, 186-187; Boroi & Anghelescu, 2021, p. 131; Chelaru, 2021, 58; Ungureanu & Toader, 2022, p. 102), necesare și urgente, cheltuielile implicate fiind valoric mult mai reduse decât dreptul conservat (Ungureanu & Toader, 2022, p. 102; Boroi & Anghelescu, 2021, p. 131).

În literatura de specialitate (Ilie, 2016, p. 187) se afirmă că nu s-ar putea invoca absența discernământului, ci leziunea, în măsura în care condițiile privitoare la acest viciu de consimțământ sunt întrunite. De altfel, se susține și faptul că, în cazul minorilor, leziunea este aplicabilă tuturor contractelor, indiferent de calificarea lor în funcție de importanța - de conservare, administrare sau dispoziție (Zamșa, 2021, p. 1461).

Ne exprimăm rezervele în privința acestei soluții. Aceasta deoarece specific leziunii ce poate afecta consimțământului minorului este, potrivit art. 1221 alin. (3) Cod civil, faptul că acesta își asumă „o obligație excesivă prin raportare la starea sa patrimonială, la avantajele pe care le obține din contract ori la ansamblul circumstanțelor”. Or, caracterul excesiv al obligației nu este compatibil cu noțiunea de acte de conservare, cu utilitatea și urgența acestora și cu valoare redusă a

cheltuielilor generate raportat la dreptul vizat. În plus, este dificil pentru terți să aprecieze caracterul excesiv al obligației asumate de minor prin raportare la criteriile arătate, ceea ce echivalează pentru aceștia cu o insecuritate juridică, în condițiile în care intenția exprimată de către minor este aceea de a încheia un act de conservare.

Astfel că, în măsura în care, prin încheierea actului juridic, minorul urmărește consolidarea ori împiedicarea pierderii unui drept, dar cheltuielile nu sunt minime prin raportare la acest scop, actul nu mai poate fi calificat ca fiind unul de conservare, cu toate consecințele ce decurg din aceasta;

b) *actele de dispoziție „mărunte”* (Ilie, 2016, p. 187; Ungureanu & Toader, 2022, p. 102). Aceste acte, identificate ca fiind cele încheiate pentru nevoile obișnuite, trebuie să îndeplinească cumulativ trei condiții, precizat expres de art. 41 și 43 Cod civil: să fie de valoare mică, să aibă caracter curent și să se execute la momentul încheierii lor.

Rezultă că minorul nu va putea încheia, singur, acte de dispoziție de mare valoare – acestea putând fi vătămătoare pentru el – și nici acte care nu se execută la momentul încheierii – cu executare succesivă, afectate de un termen sau condiție suspensive (Chelaru, 2021, p. 43).

Nici în acest caz nu putem fi de acord cu soluția invocării anulabilității pentru leziune (Ilie, 2016, p. 188), deoarece neîndeplinirea oricăreia dintre condițiile enumerate mai sus, „scoate” actul juridic în cauză din sfera celor ce pot fi încheiate de către minor singur;

c) *alte acte „anume prevăzute de lege”*. În categoria aceasta se încadrează, spre exemplu, actele personale (Chelaru, 2021, p. 61), precum recunoașterea unui copil din afara căsătoriei, reglementată de art. 417 Cod civil (Ilie, 2021, p. 188), ascultarea minorului care a împlinit 10 ani în vederea încuviințării adopției sale, potrivit art. 463 alin. (1) lit. b) Cod civil ori cu privire la unele raportul legate de exercitare autorității părintești prin aplicarea dispozițiilor art. 264 Cod civil (Ungureanu & Toader, 2022, p. 102).

Cu toate acestea, considerăm că, ori de câte ori exprimarea unei opinii a minorului [cum este cazul prevăzut de art. 396 alin. (2) coroborat cu art. 264 Cod civil] nu produce efecte, nu ne aflăm în prezența unui act juridic, ci a unui simplu element de fapt.

3. Actele juridice pe care persoana cu vârsta între 14 și 18 ani și capacitate de exercițiu restrânsă le poate încheia singură

Pe lângă actele analizate anterior, aceasta poate încheia singură și:

a) „acte de administrare care nu îl prejudiciază” [art. 41 alin. (3) Cod civil], respectiv actele prin care se urmărește punerea în valoare a unui bun sau patrimoniu, în condițiile unei exploatări normale (Boroi & Anghelescu, 2021, p. 131; Ungureanu & Toader, 2022, p. 187) - acte de administrare prin natura sau prin scopul lor (Ilie, 2016, p. 194) –, neprejudiciabile.

Ne alăturăm opiniei exprimate în literatura de specialitate (Ilie, 2016, 194) potrivit căreia criteriul caracterului neprejudiciabil este discutabil din dublă perspectivă: pe de o parte, soluția invocării leziunii în cazul actelor de administrare era suficientă, nefiind necesară limitarea capacității în funcție de acest criteriu, și, pe de altă parte, acesta poate duce la „o insecuritate în aprecierea actului de către terți”;

b) *acceptarea unei moșteniri ori a unei liberalități fără sarcină* [art. 41 alin. (3) Cod civil].¹ Acestea au fost prevăzute ca acte ce nu necesită nici o încuviințare/aviz/ autorizare de-abia în urma modificării art. 41 Legea nr. 140/2022².

Dacă, anterior intrării în vigoare a actualului Cod civil, natura juridică a actului de opțiune succesorală nu ridica întrebări, acesta fiind calificat, în toate variantele sale ca fiind unul de dispoziție (Deak, 2002, 385-386; Stoica, 2003, 246), ulterior s-au format două curențe doctrinare.

Astfel, într-o opinie (Deak & Popescu, 2014, p. 26), s-a menținut soluția anterioară pentru ca, în altă susținere (Popa, 2022, p. 482), să se afirme că acceptarea moștenirii este un act de administrare, iar renunțarea constituie un act de dispoziție.

Chiar în lipsa unei calificări legale a actului de opțiune succesorală, *de lege lata*, prin modificarea art. 41 alin. (3) Cod civil și introducerea acceptării moștenirii și a liberalităților fără sarcini în categoria actelor juridice pe care persoana care are capacitate de restrânsă de exercițiu le poate încheia singură, credem că s-a pus capăt acestei dispute. Actul de renunțare la moștenire (Genoiu, 2023, p. 298) și cel de acceptare a unei liberalități cu sarcini rămân, fără niciun dubiu, acte de dispoziție, pe când acceptarea moștenirii sau a unei liberalități fără sarcini sunt asimilate actelor de administrare.

¹ Apreciem că dintr-o eroare de tehnoredactare, acestea au fost indicate, într-o lucrare de actualitate (Ungureanu & Toader, 2021, p. 102), în categoria actelor pe care minorul cu vârsta sub 14 ani le poate încheia singur.

² Menționăm că în expunerea de motive a proiectului actului normativ indicat nu se regăsesc nici un fel de referiri la modificările care vizează capacitatea de exercițiu a persoanei cu vârsta sub 18 ani - <https://www.cdep.ro/proiecte/2022/100/30/1/em147.pdf>.

În aceste condiții, persoanele cu capacitate de exercițiu restrânsă pot încheia singure actele de acceptare a unei moșteniri ori liberalități fără sarcini, fără a fi necesară vreo încuviințare sau autorizare, acesta aducând, ca regulă, la o creștere a valorii patrimoniului celui în cauză. Ori, în cel mai rău caz, valoarea patrimoniului va rămâne aceeași.

În schimb, renunțarea la moștenire sau la liberalitatea fără sarcini necesită încuviințarea ocrotitorului lui legal și autorizarea instanței de tutelă sau, mai mult, în condițiile art. 150 Cod civil, numirea unui curator (Genoiu, 2023, pp. 298-299);

c) *„exercitarea drepturilor și obligațiilor rezultate din actele juridice privind îndeletnicirile minorului, precum și dispoziție asupra veniturilor obținute din aceste acte”* [alin. (2) al art. 42 Cod civil].

Apreciem, spre deosebire de alți autori (Ungureanu & Toader, 2022, p. 103), că art. 42 Cod civil este aplicabil doar minorului cu vârsta între 14 și 18 ani. Aceasta deoarece art. 42 și 43 Cod civil au suferit, prin adoptarea Legea nr. 140/2022, trei modificări ce contrazic soluție autorilor ante-menționați [„deoarece textul nu distinge, înseamnă că orice minor, de orice vârstă, poate să încheie acte juridice privind îndeletnicirile sale (...) cu încuviințarea părinților sau al tutorelui precum și cu respectarea dispozițiilor legale dacă este cazul”], respectiv:

- în denumirea marginală a art. 42 Cod civil, termenul „minorului” a fost înlocuit cu „persoane cu capacitate de exercițiu restrânsă”;

- a fost introdus alin. (3) care se referă la majorul care beneficiază de consiliere judiciară, nu și la cel sub tutelă specială („Dispozițiile prezentului articol sunt aplicabile și majorului care beneficiază de consiliere judiciară, în măsura în care instanța de tutelă nu dispune altfel.”);

- teza a II-a a alin. (2) din art. 43 Cod civil [„Dispozițiile art. 42 alin. (1) sunt aplicabile în mod corespunzător”] a fost eliminată,

astfel că actele juridice prevăzute de art. 42 alin. (1) Cod civil se vor încheia, pentru persoanele fără capacitate de exercițiu, în numele acestora, de către reprezentanții lor legali.

O altă observație pe care trebuie să o facem este aceea că Hotărârea Guvernului nr. 75/ 2015 privind reglementarea prestării de către copii de activități remunerate în domeniile cultural, artistic, sportiv, publicitar și de modeling¹ nu constituie „lege specială în materie” așa cum se afirmă, izolat, în doctrină (Ungureanu & Toader, 2022, 103), ci un act normativ dat în aplicarea normelor din codul civil, potrivit ierarhiei actelor normative. Oricum, de-abia ca urmare a modificărilor aduse

¹ Publicată în Monitorul Oficial, Partea I, nr. 115 din 13 februarie 2015.

Codului civil prin Legea nr. 140/2002 a fost eliminată posibilitatea unor interpretări neunitare având în vedere diferențele dintre normele din cod și cele din hotărârea de Guvern.

De asemenea, nu suntem de acord nici cu opinia (Ungureanu & Toader, 2022, p. 104) potrivit căreia se vor aplica prevederile art. 501 alin. (2) Cod civil, deoarece alin. (2) al art. 42 Cod civil vizează drepturile, obligațiile și dispoziția asupra veniturilor obținute din încheierea anumitor acte juridice, iar nu din orice act juridic al minorului cu vârsta de peste 14 ani, așa cum rezultă din regula generală din materia exercitării autorității părintești invocată (în același sens, fără o explicație, a se vedea Irimia, 2021, p. 675);

d) *alte acte prevăzute de legislația specială*, precum contractele individuale de muncă [art. 13 alin. (1) Codul muncii], capacitatea deplină de muncă dobândindu-se la împlinirea vârstei de 16 ani, alături de acelea ce pot fi încheiate și de minorul cu vârsta sub 14 ani, singur.

Bibliografie

Boroi, G. & Anghelescu, C-Al. (2021). *Curs de drept civil. Partea generală/ Civil law course. General part*. 3rd edition. Bucharest: Hamangiu.

Chelaru, E. (2021). *Comentarii la art. 37-48 Cod civil/ Comments on articles 37-48 of the Civil Code*. In Baias, Fl.-A, Chelaru, E., Constantinovici, R. & Macovei, I. (coord). *Codul civil. Comentariu pe articole/ Civil Code. Commentary on articles*. 3rd edition. Bucharest: C.H. Beck, pp. 53-65.

Costache, Mirela-Paula (2024). *New Romanian Legislative Landmarks on the Acquisition of Private Property Rights for Minors and People Associated to Them*. 11th edition of the International Scientific Conference on Social Sciences (ISCSS2024), Arts and Humanities, (ISCAH2024), 25th to 30th August 2024, Albena, Bulgaria.

Deak, Fr. & Popescu, R. (2014). *Tratat de drept succesoral. Vol. III. Transmisiunea și partajul moștenirii. Conform Noului Cod civil/Treatise on inheritance law. Vol. III. Transmission and division of inheritance. According to the New Civil Code*. 3rd edition updated and completed. Bucharest: Universul Juridic

Deak, Fr. (2002). *Tratat de drept succesoral/Treatise on Inheritance Law*, 2nd edition updated and completed. Bucharest: Universul Juridic.

Genoiu, I. (2023). *Dreptul la moștenire/The Right to Inheritance*. 3rd edition. Bucharest: C.H. Beck.

Ilie, G-Al. (2016). *Acte juridice civile permise celui lipsit de capacitatea de exercițiu/ Civil legal acts permitted to a person lacking the capacity to exercise*. In *Drept civil. Persoanele/Civil law. Persons*. Nicolae, M. (coordonator). Bucharest: Universul Juridic, pp. 186-189.

Ilie, G-Al. (2016). *Acte juridice civile permise minorului de 14-18 ani a fi încheiate singur/ Civil legal acts allowed for minors aged 14-18 to conclude alone*. In *Drept civil. Persoanele/Civil law. Persons*. Nicolae, M. (coordonator). Bucharest: Universul Juridic, pp. 194-195.

Irimia, C. (2021). *Comentariu la art. 501 Cod civil/ Commentary on art. 501 Civil Code*. In Baiaș, Fl.-A, Chelaru, E., Constantinovici, R. & Macovei, I. (coord). *Codul civil. Comentariu pe articole/ Civil Code. Commentary on articles*. 3rd edition. Bucharest: C.H. Beck, pp. 673-675.

Popa, I. (2022). *Drept civil. Moșteniri și liberalități/ Civil law. Inheritances and liberties*. 2nd edition Bucharest: Solomon

Stoica, V. (2003). *Drept succesoral. Curs universitar/Inheritance law. University Course*. Bucharest: Editas.

Ungureanu, C.-T. & Toader, I.-Al. (2022). *Drept civil. Partea generală. Persoanele/Civil law. General part. Persons*. 5th edition. Bucharest: Hamangiu.

Zamșa, C. (2021). *Comentariu la art. 1221 Cod civil/Commentary on art. 1221 Civil Code*. In Baiaș, Fl.-A, Chelaru, E., Constantinovici, R. & Macovei, I. (coord.). *Codul civil. Comentariu pe articole/Civil Code. Commentary on articles*. 3rd Ed. Bucharest: C.H. Beck, pp. 1459-1461.